

Austro-keynesianisme

A. F. VAN ZWEEDEN

Een bezoek aan Oostenrijk is een verademing na de benauwende sfeer in politiek Den Haag waar blijkbaar het Engelse motto „muddling through” het gewonnen heeft van het uitstippelen van een duidelijke beleidskoers. In het sinds 1970 alleen door sociaal-democraten bestuurde land is van enige onzekerheid over de beleidsdoelstellingen en de middelen daartoe geen sprake. Volledige werkgelegenheid heeft daar werkelijk voorrang boven andere beleidsdoelstellingen en dat dit geen lege leus is, bewijst de in Europa ongekend lage werkloosheid, die dit jaar 2,2% bedraagt en dat bij een prijsontwikkeling die met een stijging van 6% ook tot de laagste van het hele OESO-gebied kan worden gerekend. De Oostenrijkers beschikken blijkbaar over de formule voor de oplossing van het probleem van de stagflatie, waar in zoveel grote industrielanden vergeefs naar wordt gezocht.

In Oostenrijk is geen sprake van een dilemma over de vraag wat nu voorrang dient te hebben: bestrijding van de inflatie of handhaving van volledige werkgelegenheid. Het Oostenrijkse model levert een gaaf voorbeeld hoe met succes een tussenweg kan worden gegaan tussen het conservatieve monetarisme dat in het Amerika van Ronald Reagan en het Engeland van Margareth Thatcher wordt gevolgd, en het versimpelde keynesianisme dat alles zet op de kaart van „deficit spending”.

De Oostenrijkse sociaal-democratie heeft voor die alternatieve route ook een theoretische naam bedacht: het Austro-keynesianisme. De term geeft aan dat een economische politiek wordt gevoerd die afwijkt van het „Austro-marxisme” en van globale besturing van de economie à la Keynes. „Austro-keynesianisme” moet, aldus een beschouwing van de economische deskundige van de socialistische parlementsfractie, dr. Herbert Oostleitner, begrepen worden als een conceptie voor economische hervorming en niet als een bepaalde combinatie van begrotings-, wisselkoers- en inkomenspolitiek.

De Oostenrijkse sociaal-democraten hebben zich losgemaakt van vroegere fixaties op geïdealiseerde maatschappelijke

lijke eindtoestanden. Begrippen als „Planwirtschaft” en „socialistische economie” zijn vervangen door een politiek van kleine stappen die tot volledige democratisering van de beslissingsverhoudingen op economisch en financieel gebied moet leiden.

De grondslag voor die ontwikkeling is gelegd door het al onder drie verschillende regimes beproefde stelsel van de „Sozialpartnerschaft”. Dit samenwerkingsmodel van de grote belangengroepen van werkgevers en werknemers behelst het hele geheim van de stabiele ontwikkeling die de Oostenrijkse economie de afgelopen jaren, ondanks oliecrises en werelddepressie, heeft laten zien. Het is een soort superharmoniemodel, ten dele afgekeken van het Nederlandse opleggsysteem, maar dan in verbeterde vorm op zijn Oostenrijks gereproduceerd. Het berust uitsluitend op vrijwilligheid en op het buitengewoon rijpe inzicht van de sociale partners dat zij beiden meer bij een consensus- dan bij een conflictstrategie hebben te winnen.

Het resultaat van de „Sozialpartnerschaft” is een naar internationale maatstaven gerekend uitzonderlijk evenwichtige ontwikkeling. De loonontwikkeling is afgestemd op de mogelijkheden die de economische groei biedt. De prijsontwikkeling wordt daarbij zo goed mogelijk aangepast, met als gevolg dat lonen, prijzen, winsten en werkgelegenheid zich gelijkmatig blijven ontwikkelen.

De prijs voor de arbeidsvrede is aan de kant van de werknemers een matige, maar wel gestage groei van het reële inkomen, en van de kant van de werkgevers de verplichting tot het in stand houden van de werkgelegenheid. Dit systeem levert problemen op als, zoals nu het geval is, de problemen in de staatsondernemingen moeilijk oplosbaar zijn, omdat de noodzakelijke herstructurering (van bij voorbeeld de ijzer- en staalindustrie) belemmerd wordt door de verplichting om zoveel mogelijk arbeidsplaatsen te behouden.

De volstrekte prioriteit van volledige werkgelegenheid impliceert dat de bondsregering sinds het crisisjaar 1973 stagnatie buiten de deur houdt door opvoering van de overheidsuitgaven, die

voor een belangrijk deel worden gefinancierd door buitenlandse leningen. Het toenemende tekort op de betalingsbalans hangt ten dele samen met de omvangrijke tekorten op de overheidshuishouding en met de hoge investeringsquote. Dit jaar is ook in Oostenrijk de groei tot stilstand gekomen en dat betekent dat ook de overheid meer op haar tekorten zal moeten letten om straks niet te vervallen in Engelse of Hollandse ziekten. De sterkst groeiende post op de begroting vormen de bijdragen aan de sociale voorzieningen, in het bijzonder de pensioenen die de laatste jaren sterk zijn verbeterd. De kosten voor de sociale verzekeringen zijn in Oostenrijk niet zo hoog, gezien de geringe werkloosheid en de betrekkelijk lage uitkeringen. Wel kostbaar zijn de arbeidsmarktmaatregelen en de kosten voor de vervroegde pensionering; twee maatregelen die genomen zijn om ook bij afnemende groei volledige werkgelegenheid in stand te houden.

De Oostenrijkse sociaal-democraten huldigen de opvatting dat het systeem van de markteconomie met zijn coördinatieproblemen niet moet worden opgelost door centrale planning. Ze spreken ook liever van „ondernemerseconomie” dan van „markteconomie”, omdat het hen gaat om de beslissingen over prijzen, hoeveelheden, productie en investeringen. De hervormingsstrategie van de sociaal-democraten is gericht op het overwinnen van de „ondernemerseconomie”, niet van de markteconomie.

Wanneer decentrale ondernemersbeslissingen onvrijwillige werkloosheid, stagnatie en negatieve externe effecten (milieuvuiling) tot gevolg hebben, dan moeten de ondernemersbeslissingen ter discussie worden gesteld. Het grondprobleem is het vinden van een organisatievorm die optimaal gebruik maakt van de informaties van economische subjecten, maar tegelijkertijd voorkomt dat de gevolgen van gedecentraliseerde verkeerde beslissingen zich opstapelen. De Oostenrijkse sociaal-democraten gaat het niet meer om de discussie markt- of planeconomie. Zij willen markt-economische mechanismen ontwikkelen die niet meer mank gaan aan een gebrek aan coördinatie. Het hervormingsdoel van de Oostenrijkse sociaal-democraten wordt, kort gezegd, de vervanging van de ondernemerseconomie door een markteconomie met optimale participatie van degenen die betrokken zijn bij investerings- en productiebeslissingen.

De sociaal-democratische partij streeft niet naar vergroting van het overheidsaandeel in het nationaal produkt (voor conservatieven als Milton Friedman de graadmeter voor socialisme). Ze wil zelfs bepaalde overheidsdiensten door autonome maatschappelijke groepen laten uitvoeren als dat doelmatiger is. De sociaal-democraten verwachten de oplossing van de tegenwoordige economische problemen niet van overheidsingrij-

pen met fiscale en monetaire middelen. Het gaat hun om een hervorming van de beslissingsverhoudingen op langere termijn. De overheid verschijnt in deze opvatting niet meer als oplosser „ex post” van de problemen die in de marktsector zijn ontstaan, maar bereidt de hervormingen voor die de marktsector zelf moet uitvoeren. De sociaal-democratische partij bouwt voort op de „Sozialpartnerschaft” die zij als een alternatief ziet van het „mechanistische keynesianisme” met zijn globale besturing van de economie.

Een van de verschillen met het „mechanistische keynesianisme” is dat dit

vertrouwt op de stabiliteit en grootte van de inkomens- en werkgelegenheidsmultiplicatoren. Het „Austro-keynesianisme” gaat uit van instabiele en kleinere multiplicatoren en zoekt naar strategieën die naar een zo hoog mogelijke werkgelegenheid streven. Het „Austro-keynesianisme” wil instituties scheppen die het vinden van maatschappelijke compromissen mogelijk maken. De economische politiek die de socialistische regering van Oostenrijk sinds de crisis 1974-1975 heeft gevolgd bewijst de succesmogelijkheden van een dergelijke flexibele, niet-mechanistische politiek.

A. F. van Zweeden